

“ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวัน
นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”
นับอย่างไร?

ศาสตราจารย์ ดร.กำชัย จงจักรพันธ์

“ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” นับอย่างไร?

How to Calculate: After One Hundred and Twenty Days From
the Date of Publication in the Government Gazette

ศาสตราจารย์ ดร.กำชัย จงจักรพันธ์
Professor Dr.Kumchai Jongjakapun

บทคัดย่อ

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) ได้ให้ความเห็นในปัญหาเกี่ยวกับวันเริ่มมีผลใช้บังคับของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2542 โดยมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัตินี้กล่าวว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” iva กำหนดเวลาเริ่มใช้บังคับกฎหมายนั้นจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั่นเอง เพราะมิใช่เป็นเรื่องการคำนวณระยะเวลาตามบทบัญญัติว่าด้วยระยะเวลาในลักษณะ 5 บรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ บัญญัติไว้ชัดเจนแล้วว่า พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ดังนั้น กำหนดระยะเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวันจึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ 21 เมษายน 2542 ซึ่งพระราชบัญญัติลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นวันแรก

* อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ น.บ. (เกียรตินิยมอันดับสอง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น.บ.ท. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, LL.M. in International Business Law (with Merit) University College London, University of London, UK., Ph.D. King's College London, University of London, UK. E-mail: kumchai555@hotmail.com.

Lecturer in Law at Faculty of Law, Thammasat University; LL.B. (Magna Cum Laude), Thammasat University, Barrister at Law at Thai Bar Under the Royal Patronage, LL.M. in International Business Law (with Merit) University College London, UK. University of London, Ph.D. King's College London, University of London, UK.

วันที่รับบทความ (received) 4 มิถุนายน 2561, วันที่แก้ไขบทความ (revised) 30 มิถุนายน 2561, วันที่ตอบรับบทความ (accepted) 3 กรกฎาคม 2561.

ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) ดังกล่าว แตกต่างจากความเห็นทางตำรา และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5470/2538 ที่ 5809/2539 และที่ 2086/2553 ซึ่งเป็นคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยในเรื่องวันที่กฎหมายเริ่มมีผลใช้บังคับไว้โดยตรง ทำให้เกิดข้อสงสัยว่า กำหนดเวลาเริ่มใช้บังคับของกฎหมายที่มีระยะของเวลาหรือช่วงความยาวของเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องดังเช่นที่ มาตรา 2 ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ บัญญัติไว้นี้จะไม่ใช่เรื่องการนับระยะเวลาดำเนินการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/1 ได้อย่างไร อีกทั้งถ้อยคำตาม มาตรา 2 ดังกล่าวก็ไม่ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งว่าได้กำหนดวิธีการนับระยะเวลาไว้เป็นพิเศษอย่างอื่น อันจะเข้าข้อยกเว้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/1 ตอนท้าย ยิ่งไปกว่านั้น ในข้อสังเกตของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งกล่าวว่า ในเรื่องนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง 2 คำพิพากษาและขัดแย้งกันเอง คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5809/2539 กับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 70/2477 และความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) ดังกล่าวตรงกับ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 70/2477 นั้น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5809/2539 และที่ 70/2477 ไม่มีประเด็น เรื่องวันที่กฎหมายเริ่มมีผลใช้บังคับในชั้นฎีกา และยิ่งไปกว่านั้นถ้อยคำตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย ที่อ้างถึงในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 70/2477 ก็ไม่ตรงกับถ้อยคำตามมาตรา 2 ของพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ ด้วย

ในทางปฏิบัติ บางครั้งมีผู้ใช้กฎหมายเข้าใจคลาดเคลื่อนโดยนำความเห็นของคณะกรรมการ กฤษฎีกา (คณะที่ 10) ไปใช้กับการนับระยะเวลาอื่นๆ ที่มีใช้เรื่องการมีผลใช้บังคับของกฎหมาย และบางครั้งผู้ร่างกฎหมายก็พยายามใช้ถ้อยคำเพื่อหลีกเลี่ยงผลตามการตีความความเห็นของ คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) นี้ ซึ่งทำให้การตีความกฎหมายกลายเป็นมีความยุ่งยากมากขึ้น การยึดถือแนวทางในการตีความตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่เป็นบรรทัดฐานทำให้การบังคับใช้ กฎหมายมีความแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาศาลฎีกานั้นสอดคล้อง กับบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของกฎหมายอยู่แล้ว ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) ในเรื่องนี้จึงน่าจะได้รับการพิจารณาอีกครั้ง

Abstract

The Council of State (10th Law Committee) comments on an issue regarding the effective enforcement date for the Anti-Money Laundering Act, B.E. 2542, of which section 2 provides that this Act shall come into force after one hundred and twenty days from the date of its publication in the Government Gazette, that the effective enforcement date of the Act shall be as set forth in the act itself because it is not a matter of calculating periods of time according to the Civil and Commercial Code Title 5 book 1. Section 2 of the Act clearly states that it shall come into force after one hundred and twenty days from the date of its publication in the Government Gazette. Therefore the one hundred and twenty –day period must start on 21st April, the first date of its publication in the Government Gazette.

Opinion of the Council of State (10th Law Committee) thereof differs from treatises and the Supreme Court precedence, *i.e.* the Supreme Court cases no.5470/2538, no.5809/2539 and no.2086/2553, holding that the calculation of period of time on this matter shall be governed by the Civil and Commercial Code. Sections 193/1 and 193/3 of the Civil and Commercial Code provide that the calculation of all periods of time is governed by the provisions of this Title unless otherwise provided by law, court order, regulation or juristic act and when a period of time is measured in days, weeks, months or years, the first day of such period is not included in the calculation. Therefore, the one hundred and twenty–day period must start on 22nd April. The opinion of the Council of State (10th Law Committee) is contended that the words used in section 2 of the Act do not demonstrate a different method of calculation, and it is unclear why the calculation of the period of time concerning the effective enforcement date of an Act is not the calculation of the period of time prescribed in the Civil and Commercial Code section 193/1. Moreover the Note added by the Office of the Council of State saying that there are two conflicting Supreme Court judgments on this matter, *i.e.* the Supreme court cases no.70/2477 and no.5809/2539, and the opinion of the Council of State (10th Law Committee) is in conformity with the Supreme Court judgment case no.70/2477, is also argued. In these two cases, the issue regarding the effective

enforcement date was actually not raised before the Supreme Court. Furthermore, the words used in the Ministry of Interior Regulation referred to in the Supreme Court case no.70/2477 entirely differs from those used in Section 2 of the Anti-Money Laundering Act.

In practice, some of the government agencies have misinterpreted, followed this Council of State (the 10th Committee)'s opinion and used it as a guideline for calculating periods of time for all matters. Also, in drafting legislation, the legislators have tried to use different words or phrases to avoid the consequence as set by this opinion. As a result, interpreting the legislation becomes more difficult. It is submitted that following the precedent of the Supreme Court, that is already in accordance with the provisions and the spirit of the law, will make the interpretation and the enforcement of the law consistent and definite. Therefore, this article humbly suggests the Council of state revisit this issue.

คำสำคัญ: การนับระยะเวลา, วันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับ

Keywords: calculation of period of time, enforcement date of the act

1. ความนำ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/1 วางหลักว่า การนับระยะเวลาทั้งปวงให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมาย คำสั่งศาล ระเบียบ ข้อบังคับ หรือนิติกรรมกำหนดเป็นอย่างอื่น คำว่า “บทบัญญัติแห่งลักษณะนี้” ก็คือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 5 มาตรา 193/1-193/8 ดังนั้นโดยหลักทั่วไป การนับระยะเวลาหรือการคำนวณระยะเวลาจึงต้องใช้วิธีการนับระยะเวลาดำเนินการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 5 มาตรา 193/1-193/8 บัญญัติไว้ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 193/1 ตอนท้าย ซึ่งตำรากฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาสอดคล้องตรงกันว่า หลักทั่วไปดังกล่าวนี้ย่อมใช้บังคับแก่การนับระยะเวลากการมีผลใช้บังคับของพระราชบัญญัติทั้งหลายด้วย แต่อย่างไรก็ตามมีความเห็นของคณะกรรมการการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) และข้อสังเกตของสำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกาในเรื่องเสรีที่ 290/2543 ว่า “...กำหนดเวลาเริ่มใช้บังคับกฎหมายนั้นจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั่นเอง เพราะมิใช่เป็นเรื่องการคำนวณระยะเวลาตามบทบัญญัติว่าด้วยระยะเวลาในลักษณะ 5 บรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”¹ ซึ่งทำให้เกิดข้อสงสัยว่า ความเห็นและข้อสังเกตดังกล่าวมีที่มาและเหตุผลอย่างไร เป็นการวางหลักกฎหมายขึ้นใหม่หรือไม่ และมีข้อโต้แย้งได้หรือไม่อย่างไร อันเป็นที่มาของบทความนี้ โดยผู้เขียนจักได้หยิบยกประเด็นการนับระยะเวลากการมีผลใช้บังคับของพระราชบัญญัติ ความเห็นของคณะกรรมการการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) และข้อสังเกตของสำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกาขึ้นมาวิเคราะห์รวมทั้งเสนอความคิดเห็นของผู้เขียน เพื่อมีส่วนร่วมอันจะยังประโยชน์แก่การพัฒนาทางวิชาการกฎหมายต่อไป

2. เหตุผลและที่มาของกฎหมายระยะเวลา

“ระยะเวลา” หมายถึง ระยะเวลาหรือช่วงความยาวของเวลา (Periods of time) ซึ่งอาจจะกำหนดเป็นชั่วโมง วัน สัปดาห์ เดือน หรือปีก็ได้² ระยะเวลาอาจถูกกำหนดไว้ในนิติกรรม

¹รายละเอียดโปรดดู หนังสือของสำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา เลขเสรีที่ 290/2543 เรื่องข้อหาหรือวันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับ ลงวันที่ 7 มิถุนายน 2543 ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวถึงในสาระสำคัญต่อไป.

²ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 คำว่า “ระยะ” หมายถึง ช่วง, ตอน เช่น ระยะเวลา ระยะทาง (หน้า 981), คำว่า “ช่วง” หมายถึง ตอน เช่น ช่วงเช้า ช่วงบ่าย, ระยะ (ที่ต่อเนื่อง) เช่น ช่วงถนน ช่วงตึก (หน้า 361), คำว่า “ตอน” หมายถึง ส่วนหนึ่งๆ ที่แบ่งออกจากส่วนใหญ่ (ใช้แก่สิ่งที่มีความยาว) เช่น ถนนวิภาวดีรังสิต ตอนที่ผ่านดอนเมืองรถติดมาก, ขอให้มาตอนเช้า (หน้า 469).

สัญญา เช่น กำหนดอายุสัญญาเช่า สัญญากู้ หรือถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายก็ได้ เช่น กำหนดอายุความที่กฎหมายแต่ละเรื่องบัญญัติไว้ กำหนดระยะเวลาที่กฎหมายแต่ละฉบับมีผลใช้บังคับ ฯลฯ ระยะเวลา นั้นโดยตัวของมันเองเป็นสิ่งที่แน่นอน เช่น 15 วัน 3 เดือน 1 ปี หกสิบวัน สามร้อยหกสิบวัน ฯลฯ แต่การนับหรือคำนวณนับระยะเวลานั้น บุคคลแต่ละคนอาจเข้าใจหรือมีวิธีการนับที่แตกต่างกันได้ เช่น ก. ทำสัญญาเช่ารถยนต์จาก ข. ในวันที่ 1 มกราคม 2561 ตกลงกำหนดเวลาเช่าไว้ 10 วัน นับแต่วันทำสัญญา บางคนอาจคำนวณแล้วเห็นว่าสัญญาเช่าสิ้นสุดลงในวันที่ 10 มกราคม ในขณะที่บางคนอาจเห็นว่าสัญญาเช่าสิ้นสุดลงในวันที่ 11 มกราคม หรือพระราชบัญญัติฉบับหนึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 1 มกราคม โดยมาตรา 2 ของพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป” บางคนอาจคำนวณแล้วเห็นว่ากฎหมายมีผลใช้บังคับวันที่ 31 มกราคม ในขณะที่บางคนอาจเห็นว่ากฎหมายมีผลใช้บังคับวันที่ 1 กุมภาพันธ์ เป็นต้น เหตุที่ผลแตกต่างกัน มิใช่เพราะแต่ละฝ่ายเข้าใจระยะเวลา 10 วัน หรือ 30 วันแตกต่างกัน แต่เป็นเพราะต่างฝ่ายต่างเข้าใจวิธีการนับหรือคำนวณนับต่างกัน โดยฝ่ายหนึ่งอาจเห็นว่าค่านับแต่วันทำสัญญาหรือนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป หมายถึง ให้ตั้งต้นนับหนึ่งตั้งแต่วันนั้นเลย ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งอาจเห็นว่าหมายถึงวันแรกไม่นับ ให้ตั้งต้นนับหนึ่งในวันถัดไป ปัญหาวิธีการนับระยะเวลาที่แตกต่างกันนี้ หากปล่อยไว้อย่างง่อกวนก่อให้เกิดข้อโต้แย้งกันได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุดและคงมีคดีความขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมาก เพราะมีเรื่องที่ต้องนับระยะเวลากันมากมายในชีวิตประจำวัน ในทางธุรกิจการค้าหรือแม้แต่ในกฎหมายแต่ละฉบับเอง ดังนั้น เพื่อตัดปัญหาข้อโต้แย้งในเรื่องนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงกำหนดให้การนับหรือคำนวณนับระยะเวลาที่พึงให้ใช้วิธีการนับระยะเวลาดังที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 5 มาตรา 193/1-193/8 กำหนดไว้

3. หลักทั่วไปในการนับระยะเวลา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/1 บัญญัติว่า “การนับระยะเวลาทั้งปวงให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมาย คำสั่งศาล ระเบียบ ข้อบังคับ หรือนิติกรรมกำหนดเป็นอย่างอื่น” เป็นบทบัญญัติหลักที่วางขอบเขตการใช้บังคับบทบัญญัติว่าด้วยการนับระยะเวลา ซึ่งหมายความว่า วิธีการนับระยะเวลาดังที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ให้ใช้

ดังนั้นคำว่า “ระยะเวลา” จึงหมายถึง ช่วงเวลา ซึ่งต้องมีความยาวของเวลาช่วงใดช่วงหนึ่งหรือตอนใดตอนหนึ่งต่อเนื่องกันโดยช่วงหรือตอนที่น่าจะกำหนดเป็นชั่วโมง วัน สัปดาห์ เดือนหรือปีก็ได้.

บังคับแก่การนับระยะเวลาสำหรับการทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เอง เช่น การนับอายุความ³ การนับระยะเวลาก่อล้างโมฆียกรรม⁴ การนับระยะเวลาที่เกี่ยวกับนิติเหตุ เช่น ละเมิด⁵ และการนับระยะเวลามาตามกฎหมายอื่น เช่น การนับระยะเวลามาตามประมวลกฎหมายอาญา⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง⁷

³คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1871/2534 เล่มที่ 5 หน้า 93 “อายุความเป็นระยะเวลาอย่างหนึ่ง การนับอายุความจึงต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158 วรรคสอง (193/3 วรรคสอง) ประกอบด้วย มาตรา 159 วรรคสอง (193/4 วรรคสอง)...” (หมายเหตุ มาตราที่อ้างถึงในคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นมาตราเดิมก่อนปี 2535 เนื่องจากได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ.2535 ซึ่งมีผลให้ยกเลิกบทบัญญัติบรรพ 1 เดิมทั้งหมดและให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 1 ที่ได้ประกาศใช้ใหม่แทน จึงมีผลทำให้มาตราต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป ในบทความนี้ผู้เขียนจึงได้เทียบมาตราในบทบัญญัติบรรพ 1 ใหม่ไว้ด้วยเพื่อสะดวกในการทำ ความเข้าใจคำพิพากษาศาลฎีกาซึ่งตัดสินไว้ตามกฎหมายเดิม)

นอกจากนี้โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6974/2549, หน้า 2313.

⁴คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5852/2537, หน้า 1977.

⁵คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2085/2540, หน้า 508 “...จากบทบัญญัติของกฎหมาย (มาตรา 193/1 และ มาตรา 193/3) เห็นได้ว่ากฎหมายได้บัญญัติการนับเวลาทั้งปวงไว้ มิได้ยกเว้นไม่ใช้กับนิติเหตุ...”

นอกจากนี้โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3228/2543, หน้า 1333.

⁶คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 198-199/2508, หน้า 182 “ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 21 วรรคสองนั้นได้บัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในการคำนวณระยะเวลาจำคุกเท่านั้น ส่วนคดีนี้เป็นการนับเวลาที่จจะร้องทุกข์หรือฟ้องคดีในความผิดต่อส่วนตัว เมื่อไม่มีบัญญัติไว้โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายอาญาก็ต้องใช้กำหนดระยะเวลาดังที่ได้บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 156 (193/1)...”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 920/2550 เล่ม 5 หน้า 17 “กฎหมายอาญาไม่ได้บัญญัติถึงวิธีการกำหนดนับระยะเวลาอายุความคดีอาญาไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น การนับระยะเวลาอายุความคดีอาญาจึงอยู่ในบังคับของหลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/3 วรรคสอง ซึ่งกำหนดมิให้วันวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน จึงเริ่มนับอายุความในวันรุ่งขึ้น.”

⁷คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 409/2504, หน้า 358 “การนับระยะเวลาภายใน 8 วันซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177-178 บัญญัติไว้นั้นต้องนับตามวิธีที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158-160 (193/3, 193/5, 193/7) บัญญัติไว้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5652/2540, หน้า 1861 “มาตรา 193/1 บัญญัติว่าการนับระยะเวลาทั้งปวงให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมาย คำสั่งศาล ระเบียบข้อบังคับหรือนิติกรรมกำหนดเป็นอย่างอื่น... คำว่า “ลักษณะนี้” ในมาตรา 193/1 คือลักษณะ 5 ของบรรพ 1 ซึ่งว่าด้วยหลักทั่วไป จึงเห็นได้ว่ามิได้ใช้บังคับเฉพาะเรื่องนิติกรรมดังที่โจทก์ฎีกา แต่ใช้บังคับในกรณีนี้ด้วย แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 273 วรรคสาม จะได้บัญญัติว่า ระยะเวลาในคำบังคับให้เริ่มนับแต่วันที่ได้ส่งคำบังคับหรือข้อความท้ายคำบังคับที่ระบุให้จำเลยที่ 2 ปฏิบัติตามคำพิพากษากภายใน 7 วัน นับแต่วันได้รับคำบังคับ ก็ไม่อาจถือว่าเป็นข้อยกเว้นที่จะต้องนับระยะเวลาในวันแรกรวมเข้าด้วย.”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁸ ประมวลกฎหมายที่ดิน⁹ ประมวลรัษฎากร¹⁰ พระราชบัญญัติต่างๆ¹¹ ตลอดจนการนับระยะเวลาที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต¹² การนับระยะเวลาดำเนินการ

⁸คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8659/2548, หน้า 2330 “ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาให้จำเลยฟังในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2547 จำเลยต้องยื่นอุทธรณ์ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 198 วรรคหนึ่ง ซึ่งการนับระยะเวลาเริ่มต้นต้องนับวันรุ่งขึ้นเป็นวันแรกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/3 วรรคสอง...ส่วนวันครบกำหนดยื่นอุทธรณ์นั้นต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/5...”

นอกจากนี้โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2972 /2540, หน้า 922.

⁹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3026/2517, หน้า 2150 “คดีนี้โจทก์ฟ้องว่าจำเลยขัดคำสั่งเจ้าพนักงานที่ดินโดยฝ่าฝืนไม่ส่งโฉนดภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันควร ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 74, 109 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “จำเลยได้รับหนังสือของเจ้าพนักงานที่ดินเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม ให้จำเลยส่งโฉนดที่ดินภายในกำหนด 15 วัน การนับระยะเวลาในกรณีนี้ต้องนับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158 (193/3) ซึ่งห้ามมิให้นับวันแรกแห่งระยเวลานั้นรวมคำนวณเข้าด้วย...”

¹⁰คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 151/2523, หน้า 2495 “เจ้าพนักงานประเมินของกรมสรรพากรจำเลยส่งหมายให้โจทก์วันที่ 16 กันยายน ให้นำบัญชีเอกสารหลักฐานมาแสดงในวันที่ 23 กันยายน ต้องเริ่มนับระยะเวลาดังตั้งแต่วันที่ 17 กันยายน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158 (193/3)...”

¹¹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 953/2543 จาก [Online], available URL: <http://deka.supremecourt.or.th>. 2560 (กันยายน, 2); “ตาม พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ.2475 มิได้กำหนดวิธีการนับระยะเวลาไว้โดยเฉพาะ ฉะนั้น การนับระยะเวลาดังต้องอาศัยวิธีการนับตาม ป.พ.พ. มาตรา 193/3 วรรคสอง”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2856/2525 หน้า 2049 “พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ.2518 ไม่ได้บัญญัติถึงวิธีการนับระยะเวลาไว้โดยเฉพาะจึงต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158 (193/3) มาใช้บังคับ”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2942/2545, หน้า 1078 “พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 แม้เป็นกฎหมายที่มีความมุ่งหมายคุ้มครองการใช้แรงงานอย่างเป็นธรรมและมีบทบัญญัติในการคุ้มครองแรงงานไว้โดยเฉพาะ แต่ก็มีได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการนับระยะเวลาไว้เป็นพิเศษแต่อย่างใด การนับระยะเวลาดำเนินการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้จึงต้องบังคับตาม ป.พ.พ. บรรพ 1 ลักษณะ 5 เรื่องระยะเวลา อันเป็นบทบัญญัติทั่วไป” และโปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3044/2560 เล่ม 1 หน้า 116.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6328/2559 จาก [Online], available URL: <http://deka.supremecourt.or.th>. 2560 (กันยายน, 2); “พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการนับระยะเวลาไว้เป็นพิเศษ การนับระยะเวลาดำเนินการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้จึงต้องบังคับตาม ป.พ.พ. บรรพ 1 ลักษณะ 5 เรื่องระยะเวลา อันเป็นบทบัญญัติทั่วไป...”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8872/2550, หน้า 2193 “พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 มาตรา 53 วรรคหนึ่ง หมายความว่า ข้อบัญญัติที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดตราขึ้นในกรณีทั่วไปต้องได้รับอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัด และมีการประกาศข้อบัญญัตินั้นไว้โดยเปิดเผย ณ ที่ทำการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

ประกาศหรือระเบียบต่างๆ¹³ ฯลฯ ยกเว้นจะมีกฎหมาย คำสั่งศาล ระเบียบ ข้อบังคับ หรือนิติกรรม กำหนดวิธีการนับระยะเวลาเป็นอย่างอื่น

แล้วจนครบกำหนด 15 วัน จึงจะมีผลใช้บังคับได้...ทั้งนี้ไม่ปรากฏบทบัญญัติอื่นใน พ.ร.บ.องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 กำหนดวิธีการนับวันเริ่มต้นแห่งระยะเวลาประกาศข้อบัญญัติในกรณีทั่วไปไว้ด้วย...จึงต้องคำนวณระยะเวลาการปิดประกาศตาม ป.พ.พ. มาตรา 193/3 วรรคสอง โดยไม่นับวันแรกแห่งระยะเวลาที่ประกาศรวมเข้าด้วย เมื่อมีการประกาศ ณ วันที่ 16 เมษายน 2542 จึงเริ่มต้นนับหนึ่งตั้งแต่วันที่ 17 เมษายน 2542 ซึ่งจะครบกำหนด 15 วัน ในวันที่ 1 พฤษภาคม 2542 และข้อบัญญัติที่ประกาศนั้นจะมีผลใช้บังคับได้ตั้งแต่วันที่ 2 พฤษภาคม 2542.”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4222/2548, หน้า 2464 “ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ให้...กรรมการสาขาพรรคการเมือง มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน...ต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เข้าดำรงตำแหน่งและภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง จำเลยเป็นกรรมการบริหารสาขาพรรค ก. ได้ลาออกและถือว่าพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2545 จำเลยต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน...ต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง จำเลยจึงมีสิทธิที่จะยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ 21 พฤษภาคม 2545 ถึงวันที่ 19 มิถุนายน 2545 ตาม ป.พ.พ. มาตรา 193/3 วรรคสอง .”

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2066/2499, หน้า 1597 “ที่ใบอนุญาตกำหนดว่าให้มีอายุ 25 วัน นับแต่วันอนุญาตนั้น ไม่ใช่เป็นกฎหมายหรือกฎข้อบังคับที่กำหนดให้นับเป็นประการอื่น เมื่อวันอนุญาตคือวันที่ 27 เมษายน 2498 การนับระยะเวลาจึงต้องเริ่มนับหนึ่งตั้งแต่วันที่ 28 เมษายน 2498 เป็นต้นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158 (193/3)”

นอกจากนี้โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 235/2505 จาก [Online], available URL: <http://deka.supremecourt.or.th>. 2560 (กันยายน, 2).

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 588/2488 หนังสือคำพิพากษาศาลฎีกาของเนติบัณฑิตยสภา หน้า 522; “ประกาศของคณะกรรมการซึ่งให้แจ้งปริมาณและสถานที่เก็บเสื้อผ้าภายใน 3 วันนั้น ต้องเริ่มนับในวันรุ่งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158 (193/3) หาใช้เริ่มนับหนึ่งในวันออกประกาศไม่”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1207/2542, หน้า 548; “คำสั่งกรมสรรพากร ที่ ท.ป. 37/2534 เรื่อง ระเบียบการงดหรือลดเบี้ยปรับภาษีมูลค่าเพิ่มตามมาตรา 89 และภาษีธุรกิจเฉพาะตามมาตรา 91/21 (6) แห่งประมวลรัษฎากร ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยคำสั่งกรมสรรพากร ที่ ท.ป. 45/2536 ลงวันที่ 3 ธันวาคม 2536 ข้อ 2 ที่ให้เจ้าพนักงานประเมินมีอำนาจพิจารณาลดเบี้ยปรับลงได้โดยให้ลดลงคงเสียตามอัตราและเงื่อนไขเกี่ยวกับระยะเวลาที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีได้ชำระภาษีตามที่กำหนดในข้อ 2 (ก) (ข) และ (ค) นั้น ระยะเวลาดังกล่าวตามระเบียบนั้นมิได้มีบทบัญญัติว่าด้วยการนับระยะเวลาไว้เป็นพิเศษจึงต้องนับระยะเวลาไปตาม ป.พ.พ. มาตรา 193/1”

นอกจากนี้ โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2134/2499 จาก ประภาศน์ อวยชัย, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ภาค 1 มาตรา 1 ถึงมาตรา 193 พร้อมย่อข้อกฎหมายจากคำพิพากษาศาลฎีกา ตั้งแต่ พ.ศ.2466 ถึงปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์, 2528), หน้า 1500, จำเลยชุดดินปิดทางเกวียน

4. การเริ่มต้นนับระยะเวลา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/3 บัญญัติว่า “ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวัน ให้เริ่มต้นนับในขณะที่เริ่มการนั้น

ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือนหรือปี มิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำการงานกันตามประเพณี”

หลักการนับระยะเวลาตามมาตรา 193/3 วรรคสอง ก็คือ การเริ่มต้นนับระยะเวลาที่กำหนดเป็นวัน สัปดาห์ เดือนหรือปี ห้ามมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วย ซึ่งเหตุผลที่กฎหมายมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยก็เนื่องจากเห็นว่าวันแรกแห่งระยะเวลาที่ตกลงกันหรือกำหนดไว้อาจจะเริ่มต้นไม่ตรงกันเสมอไปทุกราย เนื่องจากวันหนึ่งๆ มีถึง 24 ชั่วโมง (0 นาฬิกา ถึง 24 นาฬิกา) การต่างๆ จึงอาจเริ่มต้นหรือเกิดขึ้นในเวลาใดก็ได้ หากจะให้เริ่มต้นนับในขณะที่เริ่มการนั้นก็จะมีปัญหาในวันสุดท้ายแห่งระยะเวลา เช่น ก. กู้เงิน ข. เมื่อวันที่ 1 มกราคม เวลา 13.35 นาฬิกา มีกำหนดชำระเงินกู้คืนภายใน 30 วัน ถ้าเริ่มต้นนับระยะเวลาในขณะที่ตกลงกันนั้น ก. ก็ต้องชำระเงินกู้ภายในวันที่ 31 มกราคม เวลา 13.35 นาฬิกา ซึ่งครบกำหนด 30 วันเต็ม ซึ่งจะเป็นปัญหายุ่งยากมากในการที่จะจดจำและคำนวณระยะเวลา แต่หากจะให้นับวันแรกเป็นหนึ่งวันเต็มเลย ก. ผู้กู้ก็จะเสียเปรียบเพราะต้องชำระเงินกู้คืนภายในวันที่ 30 มกราคม ซึ่งยังไม่ครบกำหนด 30 วันเต็ม **ดังนั้น เพื่อตัดปัญหายุ่งยากและเพื่อให้ทุกคนมีวิธีการนับที่ตรงกัน มาตรา 193/3 วรรคสองจึงห้ามมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยโดยกำหนดให้เริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น** กรณีตามตัวอย่างก็จะครบกำหนดชำระเงินกู้คืนในวันที่ 31 มกราคม ซึ่ง ก. จะนำเงินไปชำระในเวลาใดก็ได้ในวันนั้น แม้จะเลยเวลา 13.35 นาฬิกาไปแล้วก็ตาม เพราะในการคำนวณระยะเวลานั้นต้องคำนวณเป็นวันตามมาตรา 193/2¹⁴

สาธารณะสำหรับประชาชนใช้สัญจรไปมาโดยไม่มีอำนาจ ครั้นวันที่ 10 พฤษภาคม 2497 นายฉลองปลัดอำเภอสั่งให้จำเลยจัดการรื้อถอนรั้วและคันนาที่ปิดทางเกวียนใน 3 วัน ศาลฎีกาเห็นว่า การนับเวลาต้องนับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158 (193/3) ซึ่งต้องไม่นับวันแรกรวมเข้าด้วย เมื่อเจ้าพนักงานไปจับจำเลยเสียแต่วันที่ 13 พฤษภาคม 2497 จึงเป็นการจับก่อนถึงกำหนด 1 วัน จะถือว่าจำเลยขัดคำสั่งไม่ได้.

¹⁴ มาตรา 193/2 บัญญัติว่า “การคำนวณระยะเวลาให้คำนวณเป็นวัน แต่ถ้ากำหนดเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวันก็ให้คำนวณตามหน่วยเวลาที่กำหนดนั้น.”

5. ข้อยกเว้นหลักทั่วไปที่กำหนดให้เริ่มต้นนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น

หลักทั่วไปที่กำหนดให้เริ่มต้นนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้นตามที่มาตรา 193/3 วรรคสอง บัญญัติไว้ดังกล่าวมาข้างต้นไม่ใช่บังคับใน 2 กรณี คือ

1) กรณีตามมาตรา 193/3 วรรคสองตอนท้าย ที่ว่า “เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่เวลาที่ถือว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำงานกันตามประเพณี” ซึ่งเรื่องนี้ไม่มีประเด็นที่จำเป็นต้องพิเคราะห์ในบทความนี้¹⁵

2) กรณีตามมาตรา 193/1 ที่ว่า “การนับระยะเวลาทั้งปวงให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้...เว้นแต่จะมีกฎหมาย คำสั่งศาล ระเบียบ ข้อบังคับ หรือนิติกรรมกำหนดเป็นอย่างอื่น”

6. ข้อยกเว้นในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดเป็นอย่างอื่น

ในกรณีที่มีกฎหมายอื่นกำหนดวิธีการนับระยะเวลาไว้โดยเฉพาะเป็นพิเศษแล้ว การนับระยะเวลาในกรณีนั้นๆ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายอื่นนั้นกำหนดไว้ จะนำหลักทั่วไปในเรื่องระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/1 ถึง 193/8 ไปใช้บังคับไม่ได้ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 21 บัญญัติว่า “ในการคำนวณระยะเวลาจำคุก **ให้นับวันเริ่มจำคุก รวมคำนวณเข้าด้วย...**” ดังนี้ โทษจำคุกที่จะลงแก่จำเลยจึงต้องเริ่มนับวันที่ตั้งแต่วันแรกที่เริ่มจำคุก จะนำหลักทั่วไปในมาตรา 193/3 วรรคสอง ที่ห้ามมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลารวมเข้าด้วย มาใช้บังคับไม่ได้ เหตุผลก็เพราะเรื่องจำคุกเป็นเรื่องเสรีภาพของบุคคล ไม่ว่าจะถูกจำคุกในเวลาใดของวัน ก็ควรให้นับวันดังกล่าวรวมคำนวณในระยะเวลาที่ต้องจำคุกด้วย ส่วนกฎหมายอื่นที่ใช้ถ้อยคำอันแสดงให้เห็นว่าไม่ประสงค์จะให้ใช้วิธีการคำนวณนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น

¹⁵ ผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในเรื่องนี้โปรดดู กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), หน้า 26-32.

พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.2479¹⁶ มาตรา 4 (1) บัญญัติว่า “วิธีนับอายุให้ถือพุทธศักราชที่เกิดเป็นเกณฑ์เสมอไป เกิดในพุทธศักราชใดให้นับหนึ่งปีบริบูรณ์จากพุทธศักราชนั้น...” ตัวอย่างตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 691/2481¹⁷ จำเลยเกิด พ.ศ.2464 กรมการอำเภอประกาศให้ชายไทยมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ไปขึ้นทะเบียนทหารภายในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2480 แต่จำเลยไม่ไปขึ้นทะเบียน โจทก์จึงฟ้องให้ลงโทษ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การนับอายุตาม พ.ร.บ.รับราชการทหารนั้นมีบทบัญญัติเป็นพิเศษต่างหากจากหลักทั่วไป ท่านให้นับปีที่เกิดเป็นหนึ่งปีบริบูรณ์ คือต้องนับตาม มาตรา 4 (1) แห่ง พ.ร.บ.รับราชการทหาร ซึ่งศาลฎีกาเห็นว่ากรนับ 1 จาก พ.ศ.โดยอ้อมจักต้องนับ พ.ศ.นั้นเป็นหนึ่งด้วย ไม่ใช่ให้นับหนึ่งต่อจากหรือถัดจาก พ.ศ.นั้น ... ปี พ.ศ.2480 ย่อมเป็นปีที่จำเลยมีอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ จำเลยจึงมีความผิดตามฟ้อง¹⁸

กฎ ก.พ. ฉบับที่ 21¹⁹ ออกตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2535 ว่าด้วยการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ ข้อ 13 “การนับระยะเวลาทดลองปฏิบัติราชการเป็นเดือนตามกฎ ก.พ.นี้ ... ให้นับวันเข้าปฏิบัติหน้าที่ราชการวันแรกเป็นวันเริ่มต้น...” ตามกฎ ก.พ. นี้ การนับระยะเวลาทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ ไม่ต้องนำหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ เพราะ กฎ ก.พ. กำหนดไว้ชัดเจนว่าให้นับวันเข้าปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นวันเริ่มต้น จึงนับหนึ่งได้ทันทีที่เข้าปฏิบัติราชการ

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง การนับระยะเวลาตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2538 ข้อ 1 กำหนดว่า “การนับระยะเวลาของอายุการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 53 ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าหรือวันต่ออายุวันแรกที่ได้ต่อไว้ครั้งสุดท้ายแล้วแต่กรณี โดยให้

¹⁶ประกาศใน “พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.2479,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 54 (12 เมษายน 2480): 83.

ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.2497 (ประกาศใน*ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 71 ตอนที่ 13 (16 กุมภาพันธ์ 2497): 195, มาตรา 4 (1) บัญญัติทำนองเดียวกันว่า “วิธีนับอายุ ถ้าเกิดพุทธศักราชใดให้ถือว่ามียุอายุครบหนึ่งปีบริบูรณ์เมื่อสิ้นพุทธศักราชที่เกิดนั้น ส่วนการนับอายุต่อไปให้นับแต่เฉพาะปีที่สิ้นพุทธศักราชแล้ว...”

¹⁷ธรรมนูญ เล่ม 22 พ.ศ.2481, หน้า 900-904.

นอกจากนี้โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 743-746/2481 จาก [Online], available URL: <http://deka.supremecourt.or.th>. 2560 (กันยายน, 2).

¹⁸ตามหลักทั่วไป การนับอายุ 17 ปีบริบูรณ์ย่อมต้องนับตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ ซึ่งต้องพิจารณาวันและเดือนที่เกิดประกอบด้วย แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.2479 มาตรา 4 (1) บัญญัติยกเว้นไว้ จึงต้องนับอายุ 17 ปีบริบูรณ์ตามที่ยกเว้นไว้โดยเฉพาะนี้.

¹⁹ประกาศใน “กฎ ก.พ. ฉบับที่ 21,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 116 ตอนที่ 19 ก (23 มีนาคม 2542): 5.

นับรวมนวันที่จดทะเบียนหรือวันต่ออายุวันแรกเป็นวันที่หนึ่ง และให้สิ้นสุดลงในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งปีอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มนับระยะเวลานั้น...”

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง การนับระยะเวลาตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 ลงวันที่ 27 กันยายน 2542 ข้อ 2 กำหนดว่า “การนับระยะเวลาขออายุสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตร ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2542 มาตรา 35 มาตรา 62 และ มาตรา 65 สัตต ให้เริ่มนับตั้งแต่วันขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร โดยให้นับรวมนวันที่ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรเป็นวันที่หนึ่งและให้สิ้นสุดลงวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งปีอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มนับระยะเวลานั้น...”

7. ปัญหาของคำว่า “นับแต่...”

มาตรา 193/3 วรรคสอง วางหลักให้การเริ่มต้นนับระยะเวลานั้นเริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น เพื่อให้ชัดเจนเป็นที่ยุติไม่ให้เกิดความสับสนอันจะนำไปสู่ปัญหาโต้แย้งและคดีความ แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติเนื่องจากระยะเวลาทั้งหลายที่มีการกำหนดกันไว้จะต้องมีจุดเริ่มต้นในการนับ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้คำว่า “นับแต่...(วันใดวันหนึ่ง)” หรือ “นับแต่...(วันใดวันหนึ่ง) เป็นต้นไป” ซึ่งถ้อยคำนี้อาจทำให้มีความเข้าใจไปได้ว่าเมื่อมีการใช้คำว่า “นับแต่...(วันใดวันหนึ่ง)” แล้ว ก็ควรจะเริ่มตั้งต้นนับหนึ่งในวันที่ระบุไว้นั้นเอง แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะเห็นได้ว่ามีอยู่หลายมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาไว้ โดยในบทมาตราต่างๆ เหล่านั้นใช้คำว่า “นับแต่...(วันใดวันหนึ่ง)” อาทิ

มาตรา 181 “โมฆียกรรมนั้นจะบอกล้างมิได้เมื่อพ้นเวลาหนึ่งปี นับแต่เวลาที่อาจให้สัตยาบันได้ หรือเมื่อพ้นเวลาสิบปี นับแต่ได้ทำนิติกรรมอันเป็นโมฆียะนั้น”

มาตรา 467 “ในข้อรับผิดเพื่อการที่ทรัพย์สินขาดตกบกพร่องหรือล้าจำนวนนั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดปีหนึ่งนับแต่เวลาที่ส่งมอบ”

มาตรา 448 “สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่ทำละเมิด...”

มาตรา 563 “คดีอันผู้ให้เช่าจะฟ้องผู้เช่าเกี่ยวแก่สัญญาเช่านั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดหกเดือนนับแต่วันส่งคืนทรัพย์สินที่เช่า”

มาตรา 860 “เงินส่วนที่ผิดกันอยู่นั้นถ้ายังมิได้ชำระ ท่านให้คิดดอกเบี้ยนับแต่วันที่หักทอนบัญชีเสร็จเป็นต้นไป”

ปัญหาว่าบทบัญญัติมาตราต่างๆ ที่ใช้คำว่า “นับแต่...(วันใดวันหนึ่ง)” เหล่านี้ เป็นกรณี ที่กฎหมายกำหนดให้ใช้วิธีการนับระยะเวลาเป็นประการอื่นแตกต่างจากหลักทั่วไปในเรื่อง ระยะเวลาหรือไม่ ในเรื่องนี้ตำรากฎหมายนิติกรรมสัญญาส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า²⁰ การนับ หรือคำนวณนับระยะเวลาตามบทมาตราซึ่งใช้คำว่า นับแต่...(วันใดวันหนึ่ง) ต้องอยู่ในบังคับของ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/3 วรรคสองเช่นกัน กล่าวคือ วันที่เกิดเหตุการณ์ นั้นๆ ไม่นับเข้าในกำหนดระยะเวลาและต้องนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น²¹ โดยเห็นว่า ถ้อยคำที่ว่า นับแต่... (วันใดวันหนึ่ง) ตามที่บัญญัติไว้ไม่ชัดเจนพอให้แปลความได้ว่า บทบัญญัติมาตรานั้นๆ ประสงค์จะ กำหนดข้อยกเว้นการคำนวณนับระยะเวลาไว้เป็นพิเศษต่างหากจากหลักทั่วไปในเรื่องระยะเวลา โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับถ้อยคำในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 21 ที่บัญญัติไว้ว่า “... ให้เริ่มนับวันเริ่มจำคุกรวมคำนวณเข้าด้วย” (และถ้อยคำอันเป็นข้อยกเว้นตามที่บัญญัติไว้ใน กฎหมายต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น)

ในส่วนคำพิพากษาศาลฎีกานั้นก็ได้วินิจฉัยในแนวทางเดียวกับความเห็นทางตำรา อาทิ

²⁰ นักกฎหมายที่เห็นด้วยกับความเห็นนี้ อาทิ ท่านอาจารย์พระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย วณิกกุล) ท่านอาจารย์ ประกอบ หุตะสิงห์ ท่านอาจารย์พวงผกา บุญโสภรักษ์ และท่านอาจารย์ประสาน บุญโสภรักษ์ ท่านอาจารย์อัศววิทย์ สุมาวงศ์ ฯลฯ เป็นต้น

โปรดดู พระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย วณิกกุล), คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 มาตรา 1- 240 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2509), หน้า 566-567; ประกอบ หุตะสิงห์, กฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2521), หน้า 111; พวงผกา บุญโสภรักษ์ และประสาน บุญโสภรักษ์, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522), หน้า 251; อัศววิทย์ สุมาวงศ์, คำอธิบายประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2554), หน้า 200-202.

นอกจากนี้โปรดดูข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 (สำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกา, 2534), หน้า 95-96.

²¹ อย่างไรก็ตาม ท่านอาจารย์อนุวัติ ใจสมุทร เห็นว่าการคำนวณนับระยะเวลาตามมาตราเหล่านี้ ไม่สามารถ นำหลักทั่วไปมาใช้บังคับได้ ต้องเริ่มนับระยะเวลาในทันที ไม่ใช่วันแรกไม่นับ ทั้งนี้เพราะในตัวบท ใช้ถ้อยคำต่างกันน่าจะแปลว่ามีความประสงค์ที่ให้อำนาจต่างกันด้วย รายละเอียดโปรดดู อนุวัติ ใจสมุทร, คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2510), หน้า 362-363.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2499/2524²² วินิจฉัยว่า จำเลยกระทำละเมิดต่อโจทก์เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2518 ดังนั้น การนับระยะเวลาจะนับวันที่ 20 พฤษภาคม 2518 ซึ่งเป็นวันแรกคำนวณเข้าในอายุความ 1 ปี ด้วยไม่ได้...โจทก์ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2519 อันเป็นวันสุดท้ายที่จะครบ 1 ปี คดีของโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

ตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้แสดงว่าแม้มาตรา 448 จะใช้คำว่า “นับแต่...” แต่ศาลฎีกาก็มิได้ให้นับเวลาในวันนั้นเลย คงให้เริ่มนับในวันรุ่งขึ้น ตามหลักทั่วไปในการนับระยะเวลา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ศาลฎีกาไม่ได้ถือว่ากรณีนี้เป็นข้อยกเว้นให้นับระยะเวลาเป็นอย่างอื่นโดยบทบัญญัติของกฎหมายนั่นเอง²³

นอกจากนี้ สำหรับบทบัญญัติในกฎหมายอื่น ใบอนุญาต และประกาศต่างๆ ที่บัญญัติหรือกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาไว้โดยใช้คำว่า “นับแต่...(วันใดวันหนึ่ง)” ศาลฎีกาก็วินิจฉัยในแนวเดียวกันมาโดยตลอดโดยมิได้ถือว่า คำว่า “นับแต่...(วันใดวันหนึ่ง)” นั้นชัดเจนพอให้แปลความได้ว่า บทบัญญัติมาตรานั้นๆ หรือใบอนุญาตนั้นๆ หรือประกาศนั้นๆ ประสงค์จะกำหนดข้อยกเว้นการคำนวณนับระยะเวลาไว้เป็นพิเศษต่างหากจากหลักทั่วไปในเรื่องระยะเวลา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 189-199/2508²⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 บัญญัติให้ผู้เสียหายในความผิดอันยอมความได้ร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่ประมวลกฎหมายอาญามีได้บัญญัติถึงวิธีการนับระยะเวลาร้องทุกข์หรือฟ้องคดีในความผิดต่อส่วนตัวไว้โดยเฉพาะ จึงต้องใช้กำหนดระยะเวลาดังที่บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5652/2540²⁵ แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 273 วรรคสามจะได้บัญญัติว่า ระยะเวลาในคำบังคับให้เริ่มนับแต่วันที่ส่งคำบังคับ หรือข้อความท้ายคำบังคับที่ระบุให้จำเลยที่ 2 ปฏิบัติตามคำพิพากษาภายใน 7 วัน นับแต่วันได้รับคำบังคับ ก็ไม่อาจถือว่าเป็นข้อยกเว้นที่จะต้องนับระยะเวลาในวันแรกรวมเข้าด้วย²⁶

²² นอกจากนี้โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1947/2520, หน้า 1840, จาก ประภาศน์ อวยชัย, เรื่องเดิม, หน้า 1505.

²³ นอกจากนี้โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2085/2540, หน้า 508 ที่ 292/2542 เล่มที่ 2 หน้า 83.

²⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2085/2540, หน้า 182.

²⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2085/2540, หน้า 1861.

²⁶ นอกจากนี้โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 675/2483, ธรรมสาร หน้า 971, ที่ 1166/2515 จาก [Online], available URL: <http://deka.supremecourt.or.th>. 2560 (กันยายน, 2).

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2856/2525²⁷ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ฯ มาตรา 125 วรรคแรก บัญญัติให้คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดและออกคำสั่งภายใน 90 วันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องกล่าวหา แต่พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ฯ ไม่ได้บัญญัติถึงวิธีนับระยะเวลาไว้ โดยเฉพาะ จึงต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158 (193/3) มาใช้บังคับ โดยจะนับวันแรกที่คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ได้รับคำร้องกล่าวหา รวมคำนวณเข้าด้วยไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2066/2499²⁸ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า บริษัท ข. โดยนาย ส. ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายให้ขนย้ายข้าวเปลือกเหนียวจากฉางข้าวตำบลชุมแพ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่นไปยังบริษัท ร. ตำบลกุดบัว อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยพาหนะรถยนต์ หนังสืออนุญาตนี้มีกำหนดอายุ 25 วัน นับแต่วันอนุญาต วันอนุญาต คือวันที่ 27 เมษายน พ.ศ.2498 ต่อมา นาย ส. ได้มอบฉันทะให้จำเลยเป็นผู้ขนย้ายข้าวแทน จำเลยขนย้ายข้าวโดยรถยนต์จากจังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2498 ไปถึงด่านตรวจด่านกุด อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเลยในวันเดียวกัน เวลา 14 น. เศษ ตำรวจประจำด่านขอตรวจดูใบอนุญาตจากจำเลย จำเลยก็เอาให้ดู ตำรวจเห็นว่าใบอนุญาตนั้นพ้นกำหนดแล้วจึงทำการจับกุมจำเลยและข้าวเปลือกที่บรรทุกไปดำเนินคดี ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้อง โจทก์ฎีกาว่า การนับ 25 วัน ต้องนับแต่วันที่ 27 เมษายน 2498 เพราะใบอนุญาตบ่งว่าให้นับแต่วันอนุญาต ซึ่งข้อความดังกล่าว มานี้เป็นเหมือนหนึ่งกฎข้อบังคับที่ทำกันระหว่างพนักงานผู้ออกใบอนุญาตกับนาย ส. ผู้รับอนุญาตศาลฎีกาเห็นว่าการนับระยะเวลานั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158 (193/3) บัญญัติไว้ว่า ถ้าระยะเวลาเป็นวันก็ดี สัปดาห์ก็ดี เดือน หรือปีก็ดี ท่านมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมคำนวณเข้าด้วย เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่เวลาอันเป็นกำหนดเริ่มทำการงานกันตามประเพณี และ มาตรา 156 (193/1) บัญญัติไว้อีกว่า วิธีการกำหนดนับระยะเวลาทั้งปวงท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติทั้งหลายแห่งลักษณะนี้ เว้นแต่จะมีกำหนดไว้เป็นประการอื่น โดยกฎหมายหรือกฎข้อบังคับ โดยคำสั่งศาลหรือโดยนิติกรรม เพราะฉะนั้นการนับระยะเวลาในคดีนี้จึงต้องเริ่มนับหนึ่งตั้งแต่วันที่ 28 เมษายน 2498 เป็นต้นไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158 (193/3) ที่ใบอนุญาตกำหนดให้มีอายุ 25 วัน นับแต่วันอนุญาตนั้นไม่ใช่เป็นกฎหมายหรือกฎ

²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 675/2483, หน้า 2049.

²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2066/2499 [Online], available URL: <http://deka.supremecourt.or.th.2560> (กันยายน, 2).

นอกจากนี้โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 235/2505 จาก ประภาศน์ อวยชัย, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ภาค 1 มาตรา 1 ถึงมาตรา 193 พร้อมด้วยย่อข้อกฎหมายจากคำพิพากษาศาลฎีกา ตั้งแต่ พ.ศ.2466 ถึงปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์, 2528), หน้า 1500.

ข้อบังคับที่กำหนดให้นับเป็นประการอื่น จึงจะนับหนึ่งแต่วันที่ 27 เมษายน 2498 ดังโจทก์ฎีกาไม่ได้ เมื่อเริ่มนับหนึ่งแต่วันที่ 28 เมษายน 2498 แล้วถึงวันที่ 22 พฤษภาคม 2498 ก็ครบ 25 วันพอดี หากล่วงพ้นอายุใบอนุญาตไม่ ดังนั้น จำเลยจึงยังไม่มีความผิด ที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์ถูกต้องแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1809/2511²⁹ เจอนไขในการประกวดราคาขายน้ำมันซึ่งกำหนดให้ราคาสินค้าที่เสนอขายยื่นราคาอยู่ 45 วันนับแต่วันที่ยื่นซองประกวดราคานั้น หมายความว่าแต่เพียงว่าให้เริ่มนับระยะเวลาตั้งแต่วันยื่นซองประกวดเป็นต้นไป ซึ่งย่อมนับเป็น 1 วันในวันรุ่งขึ้น อันเป็นการนับที่ตรงกับหลักแห่งการนับระยะเวลาตามมาตรา 158 (193/3) คือเริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้นนั่นเอง และถือไม่ได้ว่ามีนิติกรรมกำหนดการนับระยะเวลาไว้เป็นอย่างอื่นตามมาตรา 156 (193/1)

ผู้เขียนเห็นว่า ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีเรื่องระยะเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องนั้น กฎหมายแต่ละเรื่องแต่ละมาตรามักต้องระบุว่า ระยะเวลา นั้นให้ “นับแต่”³⁰ วันใดวันหนึ่งเสมอ ความมุ่งหมายของการกำหนดไว้เช่นนี้ก็เพียงเพื่อให้ทราบว่าจะเริ่มต้นนับระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ตั้งแต่เมื่อใด โดยทั่วไปแล้วกฎหมายไม่ได้มีความมุ่งประสงค์ถึงขนาดกำหนดวิธีการเริ่มต้นนับระยะเวลา ระยะเวลาจะเริ่มต้นนับอย่างใดจึงขึ้นอยู่กับหลักการนับระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 5 ซึ่งมาตรา 193/3 วรรคสอง วางหลักทั่วไปว่าให้เริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น กรณีที่จะถือว่ากฎหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือมาตราใดมาตราหนึ่งมุ่งประสงค์ให้มีวิธีการเริ่มนับระยะเวลาแตกต่างไปจากหลักทั่วไปนี้ จึงต้องชัดเจนจากถ้อยคำในกฎหมายนั้นเอง ลำพังถ้อยคำที่ว่า ให้เริ่มนับแต่วันนั้นวันนี้หรือเวลานั้นเวลานี้ หรือให้เริ่มต้นนับแต่วันนั้นวันนี้หรือเวลานั้นเวลานี้เป็นต้นไป ยังไม่ชัดเจนเพียงพอ เพราะมีฉะนั้นแล้วจะกลายเป็นว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาทั้งหลาย ซึ่งมักจะต้องบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำว่า นับแต่... จะต้องมิใช่วิธีการนับเป็นพิเศษแตกต่างจากหลักทั่วไปทั้งหมดทั้งสิ้น ซึ่งมีใช้เช่นนั้น³¹ เพราะเจตนารมณ์ของกฎหมายระยะเวลานั้น

²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 235/2505, หน้า 1984.

³⁰ คำว่า “นับ” หมายถึง ตรวจหรือบอกให้รู้จำนวน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 หน้า 616 และคำว่า “แต่” หมายถึง นำหน้านามบอกเวลาที่เป็นจุดเริ่มต้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, หน้า 515.

โดยทั่วไป เมื่อมีการกำหนดช่วงความยาวของเวลาไว้ให้คำนวณนับ ก็ต้องมีจุดตั้งต้นนับ ซึ่งมักใช้คำว่า “นับแต่” เพื่อแสดงให้เห็นจุดเริ่มต้นในการนับระยะเวลา.

³¹ ทำนองเดียวกัน กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง นิติกรรมสัญญา ฯลฯ อาจใช้ถ้อยคำ “นับจาก” หรือ “นับตั้งแต่” หรือ “ตั้งแต่” วันใดวันหนึ่งก็ได้ ซึ่งหากใช้เกี่ยวเนื่องกับการคำนวณระยะเวลาแล้วก็มี

ชัดเจนว่ามีขึ้นเพื่อกำหนดหลักทั่วไปในเรื่องระยะเวลาที่สามารถนำไปใช้ได้กับทุกกรณีเพื่อลดความสับสนและข้อโต้แย้งของผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องวิธีการนับระยะเวลาที่บุคคลต่างๆ อาจเข้าใจไม่ตรงกันได้เลยทีเดียว ดังนั้น กรณีจะสามารถเริ่มนับวันแรกได้ อันถือว่าเป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไปที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงต้องเป็นกรณีที่กฎหมายใช้ถ้อยคำชัดเจนถึงขนาดที่สามารถตีความเช่นนั้นได้โดยไม่มีข้อโต้แย้งเป็นอย่างอื่นเท่านั้น อาทิ “ในการคำนวณระยะเวลาจำคุก ให้นับวันเริ่มจำคุกรวมคำนวณเข้าด้วย...” หรือ “วิธีนับอายุ ถ้าเกิดพุทธศักราชใดให้ถือว่ามียายุครบหนึ่งปีบริบูรณ์เมื่อสิ้นพุทธศักราชที่เกิดขึ้น...” หรือ “การนับระยะเวลาทดลองปฏิบัติราชการเป็นเดือนตามกฎหมาย ก.พ. นี้...ให้นับวันเข้าปฏิบัติหน้าที่ราชการวันแรกเป็นวันเริ่มต้น...” หรือ การนับระยะเวลาของอายุการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าให้นับรวมวันที่จดทะเบียนหรือวันต่ออายุวันแรกเป็นวันที่หนึ่ง หรือการนับระยะเวลาของอายุสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตรให้นับรวมวันขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรเป็นวันที่หนึ่ง เป็นต้น

โดยเหตุผลดังกล่าวมานี้ ในกรณีที่พระราชบัญญัติต่างๆ กำหนดระยะเวลาให้พระราชบัญญัตินั้นๆ มีผลใช้บังคับ โดยใช้ถ้อยคำว่า “...เมื่อพ้นหกสิบวันหรือเก้าสิบวันหรือหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา” ก็ดี “...เมื่อพ้นหกสิบวันหรือเก้าสิบวันหรือหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” ก็ดี³² การนับหรือคำนวณระยะเวลาหกสิบวันหรือเก้าสิบวันหรือหนึ่งร้อยยี่สิบวันจึงไม่นับวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ให้เริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2086/2553³³ ได้วินิจฉัยเรื่องการมีผลใช้บังคับของกฎหมายไว้ตามแนวทางนี้ว่า “...มีปัญหาต้องวินิจฉัยประการแรกตามอุทธรณ์โจทก์ว่า พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551...มีผลใช้บังคับเมื่อใด เห็นว่า ตามมาตรา 2 ของพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551 บัญญัติว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 42 ก เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2551 ดังนั้น เมื่อมาตรา 2 ของพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551 ไม่ได้บัญญัติให้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551 มีผลบังคับนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป แต่ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศใน

ความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “นับแต่” ดังนั้น จึงต้องนับระยะเวลาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ ซึ่งในประเด็นนี้เมื่อมีโอกาสเหมาะสมผู้เขียนจะได้นำเสนอความเห็นที่เกี่ยวข้องต่อไป.

³² การใช้ถ้อยคำว่า “นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา” หรือ “นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” แม้ถ้อยคำดังกล่าวจะแตกต่างกัน แต่โดยทั่วไปแล้วต้องถือว่ามีความหมายอย่างเดียวกัน.

³³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2086/2553, หน้า 1801.

ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป อันต้องมีการคำนวณนับกำหนดเก้าสิบวัน การคำนวณนับจึงต้องเป็นไปตามหลักการคำนวณนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/3 วรรคสองตอนต้น ที่บัญญัติว่า “ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน...มิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน” การเริ่มต้นนับระยะเวลาเก้าสิบวันจึงไม่นับวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ต้องเริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น คือ 5 มีนาคม 2551 เป็นวันที่หนึ่ง ซึ่งจะครบ 90 วัน ในวันที่ 2 มิถุนายน 2551 ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5470/2538...”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5470/2538³⁴ วินิจฉัยว่า...พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2534 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 2 ว่า ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 60 วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป พระราชบัญญัตินี้จึงมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 27 ตุลาคม 2534 เป็นต้นไป... ซึ่งในคดีนี้เท่าที่ศาลฎีกาใช้หลักกฎหมายระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้นคือวันที่ 28 สิงหาคม 2534 มิใช่เริ่มต้นนับหนึ่งในวันที่ 27 สิงหาคม 2534 ซึ่งเป็นวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ครบ 60 วันในวันที่ 26 ตุลาคม 2534 กฎหมายจึงมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 27 ตุลาคม 2534 เป็นต้นไปนั่นเอง

นอกจากนี้ยังมีความเห็นของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ.2553 โดยมาตรา 2 บัญญัติให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่ประกาศราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางก็เห็นว่ากฎหมายมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2554 เป็นต้นไป³⁵ กล่าวคือวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ.2553 ไม่นับ ให้เริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น ซึ่งจะครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ในวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ.2554 กฎหมายย่อมมีผลเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จึงมีผลในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2554

³⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5470/2538 [Online], available URL: <http://deka.supremecourt.or.th>. 2560 (กันยายน, 2).

³⁵ ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 (แก้ไขปรับปรุงตาม ฉบับที่ 2 ฉบับที่ 3 พ.ศ.2558 ฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5 พ.ศ.2559) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: ส่วนส่งเสริมและวิชาการ ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, 2560), หน้า คำนำ.

8. ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10)

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้มีหนังสือขอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ความเห็นในปัญหาข้อกฎหมายว่า ตามที่ได้มีประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2542 ให้ใช้บังคับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 โดยมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวบัญญัติว่า **“พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”** นั้น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 เริ่มมีผลใช้บังคับในวันใด โดยมีความเห็นเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าให้ถือหลักตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/3 คือไม่นับวันแรกที่มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้เริ่มนับวันถัดไป โดยเทียบเคียงได้กับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5809/3539 อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการนับวันใช้บังคับถือตามตัวบทของกฎหมายที่มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 2 เป็นสำคัญ เมื่อกฎหมายนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาในวันที่ 21 เมษายน 2542 จึงเห็นว่าการนับจะต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือ วันที่ 21 เมษายน 2542 เป็นต้นไป

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มีหนังสือเลขเสร็จที่ 290/514 ลงวันที่ 7 มิถุนายน 2543) แจ้งว่า

“คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) ได้พิจารณาปัญหาข้อหาดังกล่าวข้างต้นแล้ว เห็นว่าการกำหนดเวลาเริ่มใช้บังคับกฎหมายนั้น จะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั่นเอง เพราะมิใช่เป็นเรื่องการคำนวณระยะเวลาตามบทบัญญัติว่าด้วยระยะเวลาในลักษณะ 5 บรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเมื่อมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 บัญญัติไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ดังนั้น กำหนดระยะเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวัน จึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นวันแรก เพราะฉะนั้นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 จึงมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคม 2542 เป็นต้นไป”

9. ข้อสังเกตของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ตามหนังสือแจ้งดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า

“อนึ่ง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาขอเรียนเป็นข้อสังเกตเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การนับระยะเวลาที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับซึ่งปรากฏอยู่ในคำพิพากษาศาลฎีกาว่า คำพิพากษาศาลฎีกาในเรื่องนี้มี 2 คำพิพากษาและขัดแย้งกัน กล่าวคือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5809/2539 ที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอ้างว่า ในคำพิพากษาศาลฎีกาได้นับระยะเวลาที่กฎหมายมีผลใช้บังคับตามวิธีการนับระยะเวลาที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คือไม่นับวันแรกรวมคำนวณเข้าด้วย แต่ก่อนมีคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับดังกล่าว ศาลฎีกาได้เคยพิพากษาวางบรรทัดฐานวิธีการนับระยะเวลาที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับไว้เช่นกัน คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 70/2477 ซึ่งพิพากษาว่าเมื่อกฎหมายกำหนดให้ใช้บังคับในวันใด กฎหมายก็ย่อมมีผลใช้บังคับในวันนั้น มิใช่มีผลในวันรุ่งขึ้นตามวิธีการนับระยะเวลาตามที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งความเห็นทางกฎหมายที่คณะกรรมการกฤษฎีกาวินิจฉัยอยู่นี้อยู่ในแนวทางเดียวกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 70/2477 อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาของศาลนั้นย่อมมีผลเฉพาะคดีนั้นๆ เท่านั้น มิได้มีผลเป็นการทั่วไป แต่สำหรับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกานั้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2482 ว่า เมื่อคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ความเห็นทางกฎหมายเป็นประการใดแล้ว ให้กระทรวง ทบวง กรม ถือปฏิบัติตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา”

10. วิเคราะห์เหตุผลตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10)

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) มีความเห็นว่ากำหนดเวลาเริ่มใช้บังคับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ ให้เริ่มนับหนึ่งตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ไม่นำวิธีการนับหรือคำนวณนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ โดยมีเหตุผลประการแรกคือ เรื่องนี้เป็นเรื่องการกำหนดวันเริ่มใช้บังคับกฎหมาย ไม่ใช่เรื่องการนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประการที่สอง มาตรา 2 ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ ได้บัญญัติไว้ชัดเจนแล้วว่า ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา สำหรับเหตุผลประการแรกนั้น ผู้เขียนเห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/1 บัญญัติชัดเจนว่า การนับระยะเวลาทั้งปวงซึ่งหมายความว่าไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม ล้วนต้องใช้วิธีการนับระยะเวลาตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/1 ถึง 193/8 กำหนดไว้ทั้งสิ้น ข้อยกเว้นที่จะไม่ใช้วิธีการนับหรือคำนวณนับระยะเวลาตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/1 ถึง 193/8 กำหนดไว้

มีเพียง 4 ประการ ตามที่มาตรา 193/1 ตอนท้ายระบุไว้เท่านั้น คือมีกฎหมาย คำสั่งศาล ระเบียบ ข้อบังคับ หรือนิติกรรมกำหนดเป็นอย่างอื่น คำกล่าวที่ว่ากำหนดเวลาเริ่มใช้บังคับของกฎหมาย มิใช่เป็นเรื่องการคำนวณนับระยะเวลาตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/1 กำหนดไว้ ทั้งที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นเองกำหนดไว้ว่า ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่ามีระยะเวลาหรือช่วงความยาวของ เวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง³⁶ อันทำให้ต้องมีการคำนวณนับระยะเวลา เช่นนี้แล้วจะไม่ใช่เรื่องการนับหรือ คำนวณนับระยะเวลาได้อย่างไร ซึ่งเมื่อเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาจึงต้องตกอยู่ภายใต้ บทบัญญัติมาตรา 193/1 ถึง 193/8 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การให้เหตุผลดังกล่าว มาจึงไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา 193/1 อย่างชัดเจน ทั้งหากกฎหมายอื่นนั้นประสงค์จะให้ใช้ วิธีการนับระยะเวลาเป็นอย่างอื่นก็เป็นเรื่องที่สามารถทำได้ตามที่มาตรา 193/1 ตอนท้ายบัญญัติไว้อยู่แล้ว ปัญหาในการพิจารณาเรื่องวันเริ่มมีผลใช้บังคับของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ จึงมีเพียงว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ ได้บัญญัติโดยใช้ถ้อยคำแสดงให้ เห็นอย่างชัดเจนว่ามีวิธีการนับระยะเวลาเป็นพิเศษอย่างอื่น อันจะเข้าข้อยกเว้นว่ามีกฎหมายบัญญัติ วิธีการนับระยะเวลาไว้เป็นอย่างอื่นตามมาตรา 193/1 ตอนท้ายหรือไม่เท่านั้น คณะกรรมการ กฤษฎีกา (คณะที่ 10) ให้เหตุผลในประการที่สองว่า “เมื่อมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 บัญญัติไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า พระราช-บัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อ พ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ดังนั้น กำหนด ระยะเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวันจึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ...” ทำให้เกิดข้อสงสัยว่า ข้อความในมาตรา 2 ที่เห็นว่าชัดเจนแล้วนั้นคือข้อความใด ซึ่งหากเห็นว่า ข้อความที่บัญญัติไว้ชัดเจนแล้วคือคำว่า “นับแต่...” หรือ “นับแต่...เป็นต้นไป” ก็ย่อมมีข้อโต้แย้งได้ ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้วว่า คำว่า “นับแต่...” หรือ “นับแต่...เป็นต้นไป” นั้นเป็นถ้อยคำตามปกติ ธรรมดาที่ใช้อยู่ทั้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และตามกฎหมายอื่น รวมตลอดถึงในนิติ กรรมสัญญา ฯลฯ ซึ่งความเห็นในทางดำรัสส่วนใหญ่และแนวคำพิพากษาศาลฎีกาตลอดเวลา ที่ผ่าน มามิได้ถือกันว่า คำว่า “นับแต่...” หรือ “นับแต่...เป็นต้นไป” เป็นถ้อยคำที่ชัดเจนเพียงพอที่จะบ่งชี้ ถึงเจตนาให้เริ่มนับระยะเวลาเป็นอย่างอื่นเป็นพิเศษแตกต่างจากที่ประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์กำหนดไว้ ดังนั้น ลำพังถ้อยคำตามที่ปรากฏในบทบัญญัติมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ จึงหาใช้กรณีที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นเป็นพิเศษ ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/1 ตอนท้ายระบุไว้แต่อย่างใดไม่

³⁶โปรดดูเชิงอรรถที่ 2.

11. วิเคราะห์เหตุผลตามข้อสังเกตของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ในส่วนที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากล่าวว่าคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องมี 2 คำพิพากษา และขัดแย้งกันเอง คือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5809/2539 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 70/2477 และความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) ตรงกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 70/2477 โดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีการะบุว่าคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5809/2539 เป็นคำพิพากษาศาลฎีกาที่นับระยะเวลาที่กฎหมายมีผลใช้บังคับตามวิธีการนับระยะเวลาที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คือไม่นับวันแรกรวมคำนวณเข้าด้วยนั้น ผู้เขียนเห็นว่าคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5809/2539 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “...ปัญหาว่า จะต้องนำเอาพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ.2534 มาปรับใช้แก่คดีนี้หรือไม่ เห็นว่า พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ.2534 เพิ่งใช้บังคับเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2535 แต่การว่าจ้างขนส่งสินค้าพิพาททำสัญญากันตั้งแต่วันที่ 9 พฤศจิกายน 2533 ซึ่งเป็นเวลาก่อนวันที่พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ.2534 มีผลใช้บังคับ ดังนั้น ในการฟ้องเรียกค่าเสียหายเกี่ยวกับสินค้าพิพาทจึงต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 616 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นอันเป็นบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งมาปรับแก้คดี...”³⁷ คำพิพากษาศาลฎีกานี้อันที่จริงแล้วมิได้วินิจฉัยประเด็นเรื่องการนับระยะเวลาการมีผลใช้บังคับของกฎหมายไว้โดยตรง แต่ก็เห็นได้อยู่ในตัวว่าศาลฎีกาใช้หลักการนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเลฯ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2534³⁸ โดยมาตรา 2 ของพระราชบัญญัตินี้กล่าวว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” ซึ่งตามหลักการนับระยะเวลาคำนวณตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/3 วรรคสอง ไม่นับวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นวันที่หนึ่ง แต่นับวันรุ่งขึ้นเป็นวันที่หนึ่ง ดังนั้นจึงครบ 90 วันในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2535 พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเลฯ จึงมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2535 เป็นต้นไป คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5809/2539 นี้จึงเป็นการวินิจฉัยในแนวทางเดียวกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5470/2538 และต่อมาได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2086/2553 ดังได้กล่าวมาแล้ววินิจฉัยยืนยันในแนวทางเดียวกันอีก ซึ่งเหตุผลที่ศาลฎีกาปรับใช้หลักกฎหมายระยะเวลาคำนวณตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ปรากฏชัดแจ้งในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2086/2553 ซึ่งศาลฎีกากล่าวไว้ว่า...มาตรา 2 ของพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551

³⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5809/2539, หน้า 1185.

³⁸ “พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ.2534,” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 203 ฉบับพิเศษ (22 พฤศจิกายน 2534): 68.

ไม่ได้บัญญัติให้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551 มีผลบังคับนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป แต่ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป อันต้องมีการคำนวณนับกำหนดเก้าสิบวัน การคำนวณนับจึงต้องเป็นไปตามหลักการคำนวณนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/3 วรรคสองตอนต้น...

สำหรับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 70/2477 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากล่าวว่าเป็นคำพิพากษาที่วางบรรทัดฐานเรื่องวิธีการนับระยะเวลาอีกแนวหนึ่ง ซึ่งวางหลักว่า เมื่อกฎหมายกำหนดให้ใช้บังคับในวันใด กฎหมายก็ย่อมมีผลใช้บังคับในวันนั้น มิใช่มีผลในวันรุ่งขึ้นตามวิธีการนับระยะเวลาตามที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น เมื่อได้พิจารณาคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวโดยละเอียดแล้ว คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 70/2477 วินิจฉัยว่า³⁹

“...คดีนี้โจทก์หาว่าจำเลยสมคบกันเล่นไพ่ต้องพบนันเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ.2476 เวลากลางคืนก่อนเที่ยง ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2473 และกฎกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ.2477ฯ

จำเลยให้การรับว่าได้เล่นจริง แต่เล่นในคืนวันที่ 14 มิถุนายน ยังไม่เกิน 2 นาฬิกา ซึ่งตามพระราชบัญญัติอนุญาตให้เล่นได้ ฯ

ตามทางพิจารณาเหตุที่เกิดคดีนี้ก็เพราะว่าการเล่นไพ่ต่างๆ นั้นตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย ข้อ 2 (4) และข้อ 8 อนุญาตให้เล่นได้ตั้งแต่ 12 นาฬิกา ถึง 24 นาฬิกา หรือ 2 นาฬิกาแห่งวันรุ่งขึ้น ครั้นต่อมากระทรวงมหาดไทยออกกฎใหม่ให้ยกเลิกความเก่าโดยใช้ความใหม่แทน ใจความว่าให้เล่นได้ถึง 24 นาฬิกาเท่านั้น ซึ่งหมายความว่าการเล่นเกินไปจนถึง 2 นาฬิกาอย่างแต่ก่อนไม่ได้ กฎนี้ลงวันที่ 24 พฤษภาคม แต่ให้ตั้งต้นใช้วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ.2476 เป็นต้นไป ท่วงทีเหมือนว่าเจ้าพนักงานจะได้คอยสังเกตอยู่ ฉะนั้นพอจำเลยเล่นล่วงเลยเวลา 24 นาฬิกาไปไม่กี่นาทีก็ถูกจับ รูปคดีดังนี้ศาลจังหวัดชัยภูมิเห็นว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 156-158 การนับระยะเวลาทั้งหลายให้เริ่มนับในวันรุ่งขึ้น ฉะนั้นตามกฎหมายให้ใช้วันที่ 15 จึงตกวันที่ 16 มิถุนายน แต่จำเลยเล่นในวันที่ 14 ล่วงเลย 24 นาฬิกาเข้ามาในวันที่ 15 มิถุนายน เช่นนี้ จึงไม่มีผิด ให้ยกฟ้องโจทก์เสีย

โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์เห็นว่าตามกฎกล่าวชัดเจนแล้วว่าให้ใช้ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน เป็นต้นไป เมื่อพ้นเที่ยงคืนของวันที่ 14 ไปแล้ว ต้องเป็นวันที่ 15 ตามประกาศนับเวลาในราชการ ลงวันที่ 10 กันยายน พ.ศ.2460 ฉะนั้นจำเลยต้องผิด แต่ควรกรุณาลงโทษเบาที่สุด จึงพิพากษาให้ปรับจำเลยเป็นพินัยคนละ 1 บาท ตามมาตรา 4-9 แห่งพระราชบัญญัติการพนันฯ

³⁹ ธรรมสาร 2477, เรื่องเดิม, หน้า 94.

จำเลยทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาว่า ประกาศนับเวลานั้นใช้เฉพาะในราชการหาได้กำหนดให้บุคคลทั่วไปใช้ด้วยไม่ จำเลยเห็นควรถือวันใหม่ตั้งแต่เห็นแสงอรุณตามทางพระพุทธรูปและจาริตประเพณี เมื่อถือเช่นนี้จำเลยจึงหาไม่ผิดไม่ว่า

กรรมการศาลฎีกาประชุมปรึกษาเห็นว่า ศาลอุทธรณ์ชี้ขาดตัดสินชอบด้วยบทกฎหมายดีแล้ว ในท้ายประกาศนี้เองก็ได้มีพระบรมราชาธิบายไว้ว่าโดยหลักวิชาและประเพณีย่อมนับวันตั้งนั้นหากจำเลยเองถือผิดโดยเฉพาะและผิดตลอดไปจนความเห็นที่ว่าราชการกับบุคคลนับวันต่างกันซึ่งจะเป็นเช่นนั้นมิได้ ให้ยกฎีกาจำเลยเสีย โดยพิพากษายืน...”

ผู้เขียนเห็นว่า คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 70/2477 มีประเด็นที่ขึ้นมาสู่ศาลฎีกาเฉพาะปัญหาว่าประกาศนับเวลาในราชการ⁴⁰ ใช้เฉพาะในราชการหรือใช้กับบุคคลทั่วไปด้วย คำพิพากษาศาลฎีกานี้มิได้วินิจฉัยในประเด็นว่ากฎกระทรวงมหาดไทยมีผลใช้บังคับในวันใดไว้โดยตรง แต่อย่างไรก็ตามแม้หากจะถือว่าศาลฎีกาได้วินิจฉัยยืนตามศาลอุทธรณ์ที่ว่าตามกฎกระทรวงมหาดไทยกล่าวชัดเจนแล้วว่าให้ใช้ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน เป็นต้นไป กฎกระทรวงมหาดไทยจึงมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ดังกล่าว ผู้เขียนก็เห็นว่า กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2473 (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2476⁴¹ ที่พิพาทกันในคดีนี้ กำหนดไว้ในข้อ 4 ว่า “ให้ใช้กฎนี้ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน พุทธศักราช 2476 เป็นต้นไป” จึงเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ใช้บังคับตั้งแต่วันใดวันหนึ่ง ซึ่งมีใช่เป็นกรณีที่มีระยะเวลาซึ่งจะต้องคำนวณนับแต่อย่างใด ข้อกฎหมายที่ต้องพิจารณาตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้จึงเป็นคนละเรื่องกัน ไม่อาจนำมาปรับใช้กับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 2 ซึ่งบัญญัติว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” เพราะกรณีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ นี้มีระยะเวลาที่จะต้องคำนวณนับ อันเป็นเหตุผลเช่นเดียวกับที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2086/2553 ซึ่งวินิจฉัยตามมาตรา 2 ของพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551 ซึ่งบัญญัติว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5809/2539 (ซึ่งย่อรวมถึงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5470/2538 และที่ 2086/2553 ด้วย) กับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 70/2477 มิได้วินิจฉัยขัดแย้งกัน แต่คำพิพากษาศาลฎีกาทั้งสองแนวได้วางหลักชัดเจนว่า ในกรณีที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าให้ใช้บังคับตั้งแต่วันใดวันหนึ่ง เป็นต้นไป คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 70/2477 ถือว่าต้องใช้บังคับตั้งแต่

⁴⁰ ประกาศใน “คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 70/2477,” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 34 (13 กันยายน 2460): 421.

⁴¹ ประกาศใน “พระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2473 (ฉบับที่ 2),” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 50 (24 พฤษภาคม 2476): 258.

วันนั้น⁴² แต่กรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้ว่าให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเวลาใดเวลาหนึ่งนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5470/2538, 5809/2539 และ 2086/2553 ได้วินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานว่ากรณีนี้ต้องมีการคำนวณนับระยะเวลาจึงต้องนำหลักเรื่องระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับคำรากฎหมายส่วนใหญ่ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้ว

12. ผลที่เกิดขึ้นจากความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10)

การนับระยะเวลามีผลใช้บังคับของกฎหมายที่แตกต่างกันเพียงหนึ่งวันตามหนังสือเลขเสร็จที่ 290/514 ลงวันที่ 7 มิถุนายน 2543 ดังกล่าวนั้น ในทางปฏิบัติอาจไม่ก่อให้เกิดผลกระทบมากนัก เพราะตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) จำกัดให้ใช้เฉพาะกรณีการนับระยะเวลาการมีผลใช้บังคับของกฎหมาย มิได้ใช้ในการนับระยะเวลากรณีอื่นๆ และส่วนใหญ่แล้วความแตกต่างเพียงวันเดียวในการมีผลใช้บังคับของกฎหมายก็มักไม่เกิดปัญหาโต้แย้งกัน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นมากกว่าและเกิดขึ้นแล้วจากความเห็นตามหนังสือเลขเสร็จดังกล่าวคือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการคำนวณนับระยะเวลา เข้าใจและยึดถือความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) โดยนำไปใช้กับการนับระยะเวลาในกรณีอื่นๆ ด้วย อาทิ นำไปใช้กับการนับระยะเวลาอุทธรณ์ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ต้องยื่นอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งจากคณะกรรมการ⁴³ โดยจัดจ่อที่ใช้ถ้อยคำว่า “นับแต่..” อันเป็นถ้อยคำทำนองเดียวกับเรื่องเลขเสร็จดังกล่าว⁴⁴ ซึ่งไม่เป็นไปตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) ที่ให้ใช้กับเฉพาะเรื่องการมีผลใช้บังคับของกฎหมายเท่านั้น⁴⁵

⁴² กรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้ว่าให้ใช้บังคับตั้งแต่วันใดวันหนึ่งเป็นต้นไปหรือกฎหมายกำหนดให้มีผลใช้บังคับตามที่มีการระบุไว้โดยชัดแจ้งนี้ เห็นได้ชัดเจนว่ามีใช่เป็นเรื่องการคำนวณนับระยะเวลา เพราะมิได้มีช่วงความยาวของเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงไม่ใช่กรณีที่ตกอยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 5 ระยะเวลา มาตรา 193/1 ถึง 193/8.

⁴³ เช่น มาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ.2550 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ใช้พลังงาน ผู้รับใบอนุญาต หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียใดไม่พอใจคำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือข้อกำหนดใดๆ ของคณะกรรมการ ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการได้

การอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งให้อยู่ต่อคณะกรรมการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งจากคณะกรรมการ หรือนับแต่วันที่คณะกรรมการได้ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศหรือข้อกำหนด ...”

⁴⁴ กรณีตามมาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ.2550 นี้ มีการนำไปเปรียบเทียบกับมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ.2550 ที่ใช้ถ้อยคำว่า

นอกจากนี้ผลที่เกิดขึ้นอีกประการหนึ่งคือนักกฎหมายหรือผู้ร่างกฎหมายบางส่วนซึ่งเข้าใจว่าถ้ามีการใช้ถ้อยคำว่า “ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด...วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา” แล้วหมายถึงให้นับวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นวันแรก อันทำให้ผู้ร่างกฎหมายอาจจะเห็นว่าไม่ถูกต้องเป็นธรรมและต้องการให้เริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้นหลังจากประกาศในราชกิจจานุเบกษา จึงทำให้เกิดการใช้ถ้อยคำต่างออกไปว่า “ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วัน ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”⁴⁶ ซึ่งอาจจะยิ่งก่อให้เกิดปัญหาในการตีความและมีข้อโต้แย้งขึ้นอีก

13. บทสรุป

ปัญหาเรื่องวิธีการนับหรือคำนวณระยะเวลาที่เกิดขึ้นได้เสมอทั้งในชีวิตประจำวันของบุคคลธรรมดา การดำเนินกิจการขององค์กรธุรกิจ และการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ การนับระยะเวลาจะกลายเป็นประเด็นที่สำคัญในกรณีที่ผลของการคำนวณระยะเวลานั้นจะทำให้บุคคลได้สิทธิประโยชน์หรือเสียสิทธิประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งด้วยเหตุผลว่ายังอยู่ภายในกำหนดระยะเวลาหรือพ้นกำหนดระยะเวลาไปแล้ว ปัญหาการคำนวณระยะเวลาไม่ตรงกันเกิดจากความเข้าใจของบุคคลที่ย่อมแตกต่างกันไป ถ้อยคำที่ว่า “60 วันนับแต่วันได้รับคำสั่ง” หรือ “30 วันนับแต่วันลงนามในสัญญา” หรือ “หนึ่งปีนับแต่วันทำละเมิด” ฝ่ายหนึ่งอาจเข้าใจว่าหรืออยากให้นับโดยให้นับรวมวันที่ได้รับคำสั่ง... หรือวันที่ลงนาม... หรือวันที่ทำละเมิด แต่อีกฝ่ายหนึ่งอาจเข้าใจว่าหรือประสงค์ให้เริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น ซึ่งหากปล่อยให้ข้อโต้แย้งจากความเข้าใจในการแปลความ

“พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” จึงเทียบเคียงเอาว่า มาตรา 121 วรรคสอง มิได้ใช้ถ้อยคำว่า “...ให้นับถัดจากวันที่ได้รับแจ้ง...” ดังนั้น จึงต้องนับหนึ่งในวันที่ได้รับแจ้ง.

⁴⁵ต่อมาศาลปกครองกลางมีคำพิพากษาว่า การนับระยะเวลาอุทธรณ์ตามมาตรา 121 วรรคสอง พระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ.2550 ให้นับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 มาตรา 64 ซึ่งบัญญัติไว้สอดคล้องกับหลักตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/3 รายละเอียดโปรดดูคำพิพากษาศาลปกครองกลาง คดีหมายเลขแดงที่ 1860/2556.

⁴⁶อาทิ มาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534 ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องเติมถ้อยคำว่า “ถัดจาก” เข้าไปแต่อย่างใด

โปรดดู เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6907/2540 “การคำนวณระยะเวลาในการคิดดอกเบี้ยนั้นอยู่ในบังคับของหลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/3 วรรคสอง ซึ่งกำหนดมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลารวมคำนวณเข้าด้วย จึงเริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้นโดยไม่นับวันฟ้องรวมคำนวณเข้าด้วยอยู่แล้ว ไม่จำเป็นที่จะต้องใช้ถ้อยคำเจาะจงว่าให้คิดดอกเบี้ยนับแต่วันถัดจากวันฟ้องแต่อย่างใด.”

ถ้อยคำไม่ตรงกันเช่นนี้ย่อมเกิดปัญหาได้ไม่สิ้นสุด กฎหมายจึงบัญญัติให้การนับระยะเวลาทั้งปวงต้องนับตามวิธีการที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ ซึ่งหลักทั่วไปก็คือให้นับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น เมื่อกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนแล้วย่อมสามารถยุติข้อโต้แย้งทั้งหลายที่อาจเกิดขึ้นไปได้ ยิ่งไปกว่านั้นนอกจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ชัดเจนดังกล่าวแล้ว ตำรากฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกาก็นับและยึดถือหลักกฎหมายดังกล่าวนี้ในแนวทางเดียวกันตลอดมา

ความเห็นที่ว่า “กำหนดวันเริ่มใช้บังคับกฎหมายต้องเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้นๆ” นั้นถูกต้อง เพราะกฎหมายแต่ละฉบับอาจกำหนดวันเริ่มใช้บังคับแตกต่างกันไป บางกฎหมายบัญญัติกำหนดระบุวันที่ใช้บังคับไว้เลย บางกฎหมายบัญญัติกำหนดให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศฯ บางกฎหมายกำหนดให้ใช้เมื่อพ้นระยะเวลาใดเวลาหนึ่งเช่นหกสิบวันนับแต่วันประกาศฯ กล่าวเฉพาะมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 กำหนดไว้หนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศฯ แต่สำหรับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) ที่เกี่ยวกับมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ ที่ว่า “กำหนดวันเริ่มใช้บังคับกฎหมายจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้นๆ เพราะมิใช่เป็นเรื่องการคำนวณนับระยะเวลาตามบทบัญญัติว่าด้วยระยะเวลาในลักษณะ 5 บรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” นั้น ยังมีข้อสงสัยว่า การนับระยะเวลาสามสิบวัน หกสิบวันหรือหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศฯ จะไม่ใช่เรื่องการนับหรือคำนวณนับระยะเวลาได้อย่างไร นอกจากนี้หากเห็นถ้อยคำที่ว่า “ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” หมายถึง กฎหมายต้องการให้มีวิธีการนับระยะเวลาเป็นอย่างอื่น นอกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ย่อมแตกต่างไปจากแนวทางการตีความถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ในนิติกรรมสัญญา ใบอนุญาต ประกาศ คำสั่ง หรือกฎหมายอื่นอีกมากที่ใช้ถ้อยคำทำนองเดียวกันนี้ว่า “นับแต่วันทำสัญญา นับแต่วันอนุญาต นับแต่วันทำละเมิด นับแต่มีคำสั่ง นับแต่ได้รับคำสั่ง ฯลฯ” ซึ่งทั้งความเห็นในทางตำราและแนวคำพิพากษาบรรทัดฐานของศาลฎีกาสอดคล้องกันมาโดยตลอดว่า คำว่า “นับแต่...(วันใดวันหนึ่ง)” มิใช่ถ้อยคำที่มีความหมายว่าต้องการยกเว้นไม่ให้ใช้วิธีการนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 10) ซึ่งแตกต่างจากตำราและแนวคำพิพากษาศาลฎีกามีได้ปรากฏเหตุผลที่ชัดเจน ส่วนเหตุผลที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกายกขึ้นตามข้อสังเกตก็ไม่ตรงกับเรื่อง ในระบบกฎหมายไทยแม้คำพิพากษาศาลฎีกามีได้มีสถานะเป็นกฎหมาย และมีผลเฉพาะคดี แต่แนวคำพิพากษาศาลฎีกาอันเป็นบรรทัดฐานย่อมเป็นตัวอย่างการปรับใช้กฎหมายที่ควรพิจารณาและยึดถือเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีความแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาศาลฎีกานั้นสอดคล้องกับบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของ

กฎหมายอยู่แล้ว ในขณะที่ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกามีความสำคัญที่ให้หน่วยงานของรัฐ ยึดถือและปฏิบัติตาม ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ไม่ลงรอยกับบทบัญญัติของกฎหมาย และคำพิพากษาศาลฎีกาบรรทัดฐานจึงควรได้รับการพิจารณาเพื่อป้องกันปัญหาทั้งในการใช้การ ดีความกฎหมายในประเด็นนี้และในการร่างกฎหมายต่อไป

บรรณานุกรม

- กำชัย จงจักรพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.
- เทพวิฑูร, พระยา (บุญช่วย วณิกกุล). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 มาตรา 1- 240. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2509.
- ประกอบ หุตะสิงห์. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2521.
- ประภาศน์ อวยชัย. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ภาค 1 มาตรา 1 ถึงมาตรา 193 พร้อมย่อข้อกฎหมายจากคำพิพากษาศาลฎีกา ตั้งแต่ พ.ศ.2466 ถึงปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์, 2528.
- พวงผกา บุญโสภาคย์ และประสาน บุญโสภาคย์. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522.
- ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 (แก้ไขปรับปรุงตาม ฉบับที่ 2 ฉบับที่ 3 พ.ศ.2558 ฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5 พ.ศ.2559) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ส่วนส่งเสริมและวิชาการ ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, 2560.
- อนุมัติ ใจสมุทร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2510.
- อัศววิทย์ สุมาวงศ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2554.